

אָנֹנוּ אֶלְךָ רָבָר אַתָּנוּ בְּעֵבֶר וַיִּשְׁעַ
מִשְׁיחַ אֲרַנִּינָה אַמָּן :

P. 12.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA
De
N A T U R A,

Quam

Prosperante Jehova

Ex decreto & unanimi consensu veneranda facultatis Philosophicae, in Regia ac celeberrima illa Svecana, ad Salam qua est Academia.

S U B P RÆS I D I O
D.M. JOHANNIS L. STA.
LENI in præfatâ inclytâ Academiâ Græcæ Ling-
væ Professoris Ordin. solertissimi: Collegij p. t. Phi-
losophici Decani Spectabilis, Præceptoris,
promotoris ac hospitis sui atta-
tem honorandi.

*Pro gradu Magisterij Philosophici ejusq; insignibus & Privi-
legijs reportandis, publica censura subiicit*

JOHANNES J. CAMPANIUS
Holmensis.

3. Octob.

*In Auditorio Gustaviano ad diem 26. Septemb. horis
a 7. ante meridianis & consuetis,*

U P S A L I Æ,

Excudebat Eschillus Matthiae Acad. Typog.

A N N O M. D C. XXXV.

PRÆLUSTRI AC GENEROSISSIMO
DOMINO,

Dn. C A R O L O
Gyllenhielm/ L. B. de Bergwara/
Dn. de Sundbyholm & Kässby/ Regni Sveciae
Senatori prudentissimo, atq; gravissimo, Ad-
mirali Generali longè experientiss. Dn.
ac Mæcenati suo magno promo-
tori amplissimo.

U T E T

V I R T U T I B U S

NOBILISSIMO ET GENEROSO
Dn. ANDREÆ BUREO,
de Mårbyp & Huseby/ supremi judicij Holmensis
Assessori prudentissimo, æquissimo, Regniq;
Sueciae Geodætae excellentissimo Dn.
& Tutori suo benignissimo.

N E C N O N

V I R O

Excellentissimo ac Clarissimo
Dn. M. ANDREÆ M. GYLLE,
Serenissimæ Svecorum Gothorumq; Electæ Re-
ginæ Secretario magno, Ubsaliensi Professori
eximio, Fautori m. Studiose
honorando.

Reverendis, Excellentissimis Clariſsimis
VIRIS
Dn.. Magistris, Præpos. &c. Pa-
storibus, unā cum Rectoribus Scho-
lae Stockholm.

I T E M

Dignissimis, præstantissimis, Doctissimis, humanis-
simis vigilantissimis viris Dn. Pastoribus simul
& Sacellaniſ ad Ecclesiæ Stockholmiae
plantatas legitimè constitutis;

N E C

Alijs meis favoribus ac bene cupientibus (Cuius-
cunq; tandem status ac ordinis sint) exclusis :
sed vivâ memoria inclusivè representatis
Et h̄ loci convenienter prout digni-
tas persona requirit agne-
scendis :

Inauguralem hanc Disputationem Philosophicam in eadē
mnis observantia tñpñhēor certissimum favorisq; bene-
volentiae ac promotionis sua spem haud dubiam

Devotè atq; humiliter consecras
Et offert,

V. O.

JOHANNES CAMPANIUS
Holm.

Author & Respondens

ΠΡΟΛΑΤΙΟΝ.

Beatius nihil esse, quam scire, nihil divinius; quam docere, nihil proprius vera felicitati quam discere, scite castalidum illa nepos, exerc. 216. s. 1. dixit. Hinc est ut omnes Naturaliter scire desideremus, Arist. I. Met. I. 3. quod naturā hominis Deus veri adipiscendi fecit cupientissimam, lactant. lib. 3. c. 1. coll. Connimb. proam. in Phys. Arist. q. 2. art. 3. Cum cessatio ingenio studio ignavia sit, exerc. 344. s. 2. Quo altius non nihil pensato in theatrum oblatæ materiae sensim ducor, siquidem & hec ipsa, dux optima proclametur, Cic. in cat. Maj. Natura autem aurea juxta sui per omnia veritatem quantam in abyssum sit detrusa, aditus quam habebat asperos, quam salebros ab ulla percipi (quin experto hoc est eo qui seaturiginis ipsius licet vel maximè in superficie saltē degustarat) handquit. Imò si aliquis planè Basilicā & Regiā viā non incesserit, dici nequit, quantis opinionum jactetur ventis & quantis absurditatum qualitatibus fluctibus, quantis horrendorum errorum agitur procellis. Placuit tamen propter venustam refectionem, qua ex fragrantissimo ejus gremio assurgit de Naturā contemplari ex Physiologia ambitu tanquam communī arario unde sibi suum quisq; in usum sumat sine invidia & simulazione, ut, Sirophanix ille lib. I. de plant. p. 64. appellat, & sarcinas de illa materia congerere, ut iterum loquar, cum Scaligero, exerc. 310. s. 1. Praesertim cum Naturæ beneficioris esse doceat, exerc. 250. sect. I. exerc. 65. exerc. 6. s. 1. & 5. adite ergo mecum horios & amanitates sapientum, Scal. exerc. 307. s. 12. & ingrediamur in arenam disputatoriam, in theatrum bona fama si-

ne jungijs, sine plebeis rixis, ut aquila illa ne^{χωνο}Φό^{ρος}, Seal.
exerc. 37. f. 1. Imitatus interea hic loci Agricolam, cui si vacat à
gravioribus molestijs, colloquio de agri naturâ, cui fruges in-
seruit, fallere laboris tedium dulce est. Gaudet autem ille meus
fructus eâ se natum esse etate, quâ Bonos Tutelares consequi
possit, nam minorum gentium De illos, aut calumniatores, qui fa-
bricatum hujusmodi indignum esse proclaimabunt, quod ere fusili
perpetuitatem assequatur, ne pili facit, fretus indole suâ quam
cum Cumino & Ozymo communem habet, qua sata cum impre-
cationib^z & maledictis celerius atq^z letiūs proveniunt. Suscipe
ergò Domini benignissimi, Decimas segetum mei agelli, quem
ego de exortis tuis ceu feudum colo quām possim in qua gratia
D. secundū ingenij mei novercā diligenter præfiscini! quod nisi
facerem, non plus felicitatis in culturâ hacce meâ sperare possem,
quām si Furius ille Cresinus justa suis Dīs non persolvisset, neq^z ce-
realia sua, floralia, Robigalia celebrasset. Lito igitur ad aras syn-
ceritatis vestræ, quā vos DEVS OPT. MAX. armavit, ex agro
δλιγενα λάμω finalia mea libamenta, animo ad pedes vestros hu-
milime devoluto: vobiuq^z cum agro, fragib^z laborib^z. quoq^z colonum
submissè commendo, obtestorq^z ut tenuia isthac Horreo vestro non
deditigermini. Quod autem superest, faxit Jehova, ut institutum
hoc religiosum prosperetur, scientia in nobis augeatur & singula
secundum divina voluntatis benedictionem feliciter succedant, in
gloriam Dei duxoris & doctoris nostri sempiternam, in adifica-
tionem propriam, f.!

Sit itaq^z

Z T N O E Ω
T H E S I S
I.

Um cordatioris sit *definitiones* per-
sequi primūm, *Scal. 1. de plant.* pag. 210.
Et hinc rectè disputationum initia du-
cantur, *Cic. 1. Off. Scal. exerc. 1. f. 1.* Or-
diamur & ipsi à definitione, quæ omni-
um anchorarum est firmissima, *Scal.*
exe. 110. f. 1. ex qua nō nō ēst innotescit,

Arist. 1. Top. c. 4. ὅτι μόδις εἰσὶ τὰ στοιχεῖα της φύσεως, Arist. 2. post. c. 3.
quia constat ex ijsdem, ex quibus essentia rei constituitur
Zab. ad lib. 1. post. cont. 30. Imò definitum & definitio sunt
idem numero, *Zab. 1. 1. de nat. Log. c. 3.* Unde *definitione* o-
mnis scientia comparatur, *Arist. 2. post. c. 17.* divisione, de-
finitione & argumentatione omnis cognitio compara-
tur, *Fonsec. lib. 1. Dial. c. 4.* Si quid ad scientiam scalas ap-
parat, ipsa definitio & distributio apparabunt, *Cesalp. lib.*
1. q. peripat. q. 1. distributio tamen ex accidenti, Zabarell. 4. de
Method. cap. 13.

II.

Libet itaq; quia licet in *Natura* quidditatem genui-
nam inquirere, & hoc non ut volumus verūm ut quimus,
Arist. lib. 1. M. t. 3. Quippe cùm veritas in puto quasi de-
mersa sit, ut *Democritus* quærebatur apud Laërtium refe-
rente etiam *Lactantio, lib. 3. cap. 3.* & *Cic. lib. 3. Academ.* quæst.
multis præclusa difficultatibus ac perplexissimis septa la-
byrin-

byrinthis Schegk. lib. 234. demonst. p. 29. modo ergo eruat-
tur, Qdū in star, cūm primū supra horizontem ingenij nostri
ascendit, radios suos, in remotissimas orbis Philosophici partes e-
mittit, Theod. Zwinger. lib. Ethic. c. 9 f. 43. At unde eruatur
quæris? audi Schaligerum, sicut ex collisione silicum ignis,
ita ex collationibus mutuis elicetur veritas, exerc. 308.

III.

Pro hac autem inquirenda & obtinenda, prægustan-
da est mens aquilæ & Philosophantium Corophæi, Arist.
lib. 1. post Anal. 1. secl. 1. Quod omnis doctrina & discipli-
na fieri debeat ex rei qualicunq; prænotione. Hoc sup-
posito, aciem mentis in dicti ejus radices evellendas con-
vertendam esse autumo: quarum prima est quæstio An
sit. 2. a. Quid sit.

IV.

Naturam esse longis aliquibus periodis probare eni- An sit
ti, supervacancum esto, imo de ejus actuali esse dubitare,
ridiculum & absonum: neminem enim tam stolidum
tantæq; recordia mentis duco, qui abneget naturam, quin
aliquo modo persentiscat eā revera dari: imo, non remoti
quam in proximum objectum se ipsum talis descendat &
se reflectat ubi ex motu, quiete, varijs mutationibus pas-
sionum, qualitatibus & affectionibus &c. Digito illam
quasi indagabit ac demonstrabit.

V.

Hoc asserit ipse Philosophorum princeps, lib. 2. Phys.
cap. 1. text. 6. & sine jacturâ veritatis. Manifestum enim
est, huj^o modi per plurima dari corpora quæ sūt prædita in-
terno principio, unde mot^o ac operationes primo prodeunt
varia, unde & res palam moveri cernimus, quod natu-
rā appellamus. Arist. ibid.

VI.

Comperimus etenim ferrum, Plumbum, Lapidem, a-
quam & alia corpora alicujus gravitatis, fundum petere &
certan-

certando quasi centrum suum inquirere, in quo *inferiori*
tanquam *naturali* ac sibi *per se* convenienti *loco* contineri
& acquiescere cupiunt. Tu ergò qui *Naturam* negas, dic
quæsio, unde proximè habeant *levia quod tendant sursum*, &
gravia deorsum, si non à natura sibi indita?

VII.

Hinc ex allatis & alijs tandem colligitur *Naturam esse*,
quod illa habeant *natura dotes*. Unde illud physicorum
~~λαθρύλλεν~~, Quod in ipsis est evidens secundum, sensum id
non est in dubiu multo min⁹ in quæstionem vocandum
nec rationib⁹ probandum. Per. 2. Phys. cap. 5. Ea quæ ma-
nifesta sunt, citra r̄i ambiguitatem in scientijs cognosci
edocet, Arist. lib. 1. post. cap. 1. partic. 4. &c. 10, part. 6.

VIII.

Oppugnantibus itaq; munitissimam *naturam* hac vi-
cissim reluctatur,

Strictoḡ en vias ipsis præfulgurat ense.

Et sic missam facimus quæstionem, *An sit*, cum suis per-
plexitatibus tanquam minus necessarijs, hâc fiduciâ suf-
fulti, quod alas hujus disquisitionis alicui addere, odio-
sum sit,

Noſtīn rem colimus, tenui tibicine fultam⁹:

Ergò ad majora verē conſendimus arva⁹.

IX.

Quid sit natura, pulcherrimè depingit nobis enoda-
tio quæstiunculae, ej⁹ definitivæ. In cuj⁹ consideratione,
duo sese offerunt, 1. *Definitio nominalis* seu ὀνοματολογία, ipsū
definitum respiciens. & 2. *Def. Realis* seu πεγματολογία
essentialē & realem denodationem spectans.

X.

In *Nominali definitione*, 2. attendenda sunt, videlicet
1. Ἐπιμολογία seu *Nominis notatio*. 2. Ὀμωνυμία seu diversa
significatio.

Ἐπιμο-

Quid sit.

1.
Ὀνοματ

2:
Πεγματ

Essenti

am natu-

ra expli-

cate Def. 1.

Nomina-

lis, inqua

notanda

vocis.

XI.

Επιμολογία quod concernit, eadem planè tām apud Græcos quā apud latinos occurrit. Dicitur n. *Græcis*, Φύσις natūra, item statura, potentia rei innata, δύναμις φύειν quod nasci significat, quoniam φύω, notat gigno, edo, pario, nascor: unde φύων. Res producta, ut planta. τὸ φυτόν, quæ radicibus hærent. Hinc porrò *Φυσιολογία*, Physica disciplina, φυσικὴ autem naturalis scientia, inde φυσικός, naturalis. *Latinus* verò, *Natura* quasi *Nascitura*, à nascendo, quod aliquid nasci faciat.

XII.

Cum autem *generatio* ab *interno* rerum principio, potissimum oriatur, deductum est *nomen naturæ*, ad cuiusq; rei *internum* indigitandum *principium*, unde proximè & primò unaquæq; res habeat ut moveatur, sive illud rebus viventib; sive vitæ expertib; insit, respicit proinde *per se* & principaliter *intrinseca* & ἔσωθεν quæ causant minus principaliter ἔξωθεν quæ circa eam occupantur.

XIII.

Missa itaq; *επιμολογίας* deductione, reliquum terminum obstringendum aggredimur, ne forsitan, *mater errorum* Lectorem suā protervia strangulet vel in erroneas abducat vias, juxta admonitum, *Arist. cap. 6. categ. part. 1.* § 2. *Opus*

7. Phys. cap. 4. Ethic. 1. b. 6. v. 36.

XIV.

Quoad *ουανημίαν*, (cum naturæ nomen sit ἡ νάτη τὸν αὐχῶντας λεγομέναν, *Phil. lib. 5. Metaph. c. 4. Per. lib. 7. phys. 1. Piccol. 2. Pphys. pag. 249. Themist. 2. Phys. super text. 7. Fonseca 5. Metaph. 4. q. 1.) tenendum est, quod vox naturæ bifariam accipiatur, 1. *Lare* pro omni re tum *spirituali* tum *corporali*, hoc est, quatenus suo ambitu complectitur *Φυσικα* & *μεταΦυσικα* seu ὡντα *τυποφυσικης*.*

B

XV. Un-

Æquivoca semper sunt disting-
venda ante quā vel defini-
niri veldivisi-
di &c. *Arist. 6.*
Top. 2;
& 5.

XV.

¶. Latè. Unde Metaphysicus considerat ea, quæ ex veritate Entis diminant, quales sunt Naturale & Artificiale &c. Neq; hoc insolens est: sed in aprico positum, quod ratione veritatis, Enti conveniat Naturalitas & (ut in re nova novo utamur termino) Artificialitas. Etenim juxta veritatem essentialiem rei ab alio atq; alio dependentem principio, ens denominatur vel Naturale vel artificiale. Scharf. disp. Metaph. 17. t. I.

XVI.

Et hinc accuratè monet Exc. Dn. D: Jac. Mart: in suis prælectionibus priv. Met. Quod hic in Physicis, nō Naturale strictius accipiatur, tantum pro eo, quod in se principium motus & quietis habet. Ibi. verò omne id dicitur naturale ad rerum universitatem pertinens, sive sit strictè dictum naturale, (id est corpus naturale) sive sit spirituale & incorporeum dictum à natura latè acceptā, quomodo & ipsi Deo tribuitur natura. Et naturale hoc modo dicitur omne id, quod cum est, ab Arte non est.

XVII.

Ubi attendes, quod nō Naturale, non opponatur supernaturali, quando naturale id dicitur, quod à causis naturalibus natura cursum & proprium suum ordinem servantibus provenit; econtraverò supernaturale vocatur, quod à causa prima, nempe à Deo, naturæ leges vel innibente, vel planè novo & naturæ minus convenienti modo, disponente, originem habet: ut potè naturale sic est, quo cælum perpetuo movetur: sed supernaturale erat, quod in pugna iosuæ ☩ stabat in calo. Neq; naturale in isto ordine opponitur voluntario, aut libero; sicuti hic, causa naturalis contradistinguitur agenti voluntario. Neq; naturale ibi opponitur violento; sicuti naturale id vocatur quod ab intrinseco principio provenit, & natura rei per se producit.

non. 1. non. 2. non. 3.

ducit. Neq; opponitur *Fortuito*: quomodo id quod vel
semper vel plerumq; fit, & quidem ex intentione causæ effi-
cientis, appellatur *naturale*. Scharf. disp. Met. 17. t. 4. p.
9. 28. Arist. 5. Metaph. cap. 4. t. 5.

XVIII.

Communiter verò *Natura* distinguitur in *naturan-*
tem & *naturatam*. *Illa est ipse Deus*, cuius nutu & volun-
tate omnia naturalia vigent in proprio naturæ ordine.
commodè autem Deus dici potest natura respectu actio-
num, quas prudentiâ suâ exercet in toto hoc universo.
Hæc scilicet Natura naturata, dicitur omne creatum, qua-
tenus in se certas operationes producit.

^{1.}
Nat. na-
turane.

^{2.}
Nat. na-
turata.

XIX.

Et est h.ec *Natura* vel *universalis* vel *particularis*. *Illa*
est connexio omnium causarum secundarum, vel dispo-
sitione & ordo omnium partium totius mundi, quatenus ex-
indè operationes certæ & determinatae proveniunt. *Alias*
fatum, intellige *Physicum* appellatur. *Particularis natura*,
est in singulis ipeciebus vel in quolibet corpore naturali,
quatenus id suas certas operationes exerit vel exerere po-
test. Sic dicitur *natura hominis*, *natura arboris*, *natura*
auri, &c. Per lib. 7. cap. 1. XX.

^{1.}
Univer-
salis.

^{2.}
Partic.

Quomodo etiam *natura* nonnunquam accipiatur pro
rei cuiusq; *substantia tota*, sub qua significatione, etiam di-
cimus, rerum à materia separataram, ut *Dei & angelorum*,
Naturam & *essentiam esse*. Ubi tamen non ignorantibus
sumus quomodo propriè & περιτος sumptis vocibus ac-
ceptantur: *Essentia* nimis. *Quidditas* & *Natura*, aliquan-
tulum eas discriminari. *Essentia* enim importat ordi-
nem ad *Esse rei*, *Quidditas* ad definitionem, quâ, quid res
sit explicatur, *Natura* ad operationem. Suarez. Tom. disp.
Met. 15. pag. 352. Item pro *ultima ac propriâ rei differentia*,

item pro temperamento animalis, &c. vid. phys. combach.
lib. i. phys. c. 3. prolixè differit de significationibus natu-
ræ. Armand. de bello vis. Explic. term. tracta. 2.c. 34. cast.
in synop. dist.

XXI.

1o.
φύσις.
a Nat. d.
4o. mod,

Ex supra positis, immediate fluunt sequentes 5. ter-
mini, hic propter uberrimum summum usum (obiter tamen)¹
deducendi, tenendi: 1. *Φύσει; à Natura aliquid esse;* dicitur
quatuor modis. Nam primò à natura esse appellamus,
quæ statim è nativitate insunt; adeoq; connata sunt. Sic
risibilitas homini inest à natura. Deinde; remotius, à na-
tura esse dicitur, quod successu temporis demum in capa-
cibus subjectis suo sponte sequitur. Sic canities à natura
est & barba in viris. 3. Quorum potentia tantum inest, eti-
am non raro dicuntur esse à natura: Sic virtutes Ethicæ
ratione potentiarum dicuntur esse à natura: Sic & Philo-
sophia est à natura. Ultimò à natura esse dici solent, ad
quæ φύσις magis sumus proclives, vel quæ magis intendit
natura: Sic poetæ nasci dicuntur, non fieri. sic sanitas à na-
tura in eis inest.

XXII.

2o.
κατ. Φυ.
Secund.
nat.

2. *Κατὰ Φύσιν Secundum naturam esse vel fieri* dicitur
quod ex naturæ inclinatione & à principio naturali, a-
deoq; naturam ipsam conservat. *Sic motus sursum fit se-*
cundum naturam, in levioribus corporibus utpote in igne &c.

XXIII.

3o.
πρατ. Φυ.
Prater
nat.

3. *Πράτη Φύσιν.* Præter naturam fiunt ea, quæ quidem
non oriuntur ex particulari naturæ ductu, tamen ipsi non
repugnant nec vim inferunt. Sic ignis, circulariter mo-
vetur sub concavo θνæ.

4o.
Αντί Φυ.
Contra
nat.

4. *Αγνή Φύσις.* Contra naturam sunt, quæ naturæ ordinem
& propensionem naturalem tollunt & respuunt, adeoq;
repug-

XXIV.

repugnante natura fiunt. Directè opponuntur & contrariantur Naturæ ; & fiunt contra naturæ seriem, atq; contra o[mn]is, inclinationem insitam, vel est id, quod cum violentia & quasi coactione atq; repressione inclinationis Naturalis fit; ut si aer & ignis comprimantur deorsim, sic moveri sursum est contra naturam lapidis. Clav. Phil. dist. pag. 506. 507.

XXV.

s. ἵπε τῆς Φύσεως. Supra naturam appellatur id, quod ἵπε τῆς φύσης assurgit supra Naturæ ordinem & fit extraordinariâ ratione, & dicitur ἵπε φυσικὸν: ut Transire per medium Hostium Super. invisibiliter, Joh. 8: 50. ☽ & ☣ per integrum diei spatiū naturam consistunt, Jos. 10: 13. ☽ toto trihorio obscuratur, Math. 27: 45. Luc. 23: 45. ita adumbratione Spiritus Sancti & virtute altissimi, concepit virgo Maria & peperit filium, Luc. 1: 25. Socij Danielis; flammis Babylonicæ fornacis non consummuntur, Dan. 3: 91.

XXVI.

Atqui sat de definitione nominis, nunc verò brevitas urget ratio, ut ea quæ magis ἐγγραπτων, nervum rei excludunt perpendam⁹. Hic silex venis que abstrusum excudimus ignem. Ubi in vestibulo statim penicula, quod 2. Vox strictè Naturæ strictè summatur pro rebus merè Physicis. hoc vi- cissim duobus mod. i. Collectivè pro toto mundo, h.e. tota universitate rerum creatarum, atq; hoc sensu, Naturam pendere à primo & nobilissimo motore seu principio, ut no- tavit Arist. 12. Metaph. 7. t. 38. id est, omnes causæ secundæ simul sumptæ habent suam originem à Deo. unde na- tura Naturata nuncupatur. 2. Divisim; pro inclinatione & virtute cuiuslibet corporis, in quantum ex se peculiares obtinet operationes. Sic aliam naturā habet ☣, i. e. aliam vim operandi; aliam obtinet ignis, id est, alias incli- nationes agendi; aliam naturam habet arbor: aliam ani- mal; aliam homo.

XXVII.

Potissima vero acceptio hic in phys. est illa, quā sumitur pro *interno operationis* seu mutationis principio. Unde **Naturæ** definitionem sibi vendicat: *Natura est principium & causa motus & quietis, ejus, in quo inest primo & per se, & non secundum accidens.* Arist. lib. 1. Phys. cap. 1. t. 3. Hæc Naturæ definitio secundum Aver. 2. Phys. com. 1. videtur legibus bona definitionis minus quadrare, dexterè tamen explicata, Peripateticis ut bona arrisit.

XXVIII.

Definit. *Tο ἔχομενον*, prius denodatum est, definitionis *avā-*
sup. exp. *λυτός* fit in genus, & formam seu differentiam.
nunc seq.
definitio

XXIX.

I. *Generis loco* principium & causa posita sunt: *illud* qui-
Non vul. *dem ratione ordinis*; *hæc respectu effectus* naturam *conse-*
quentis, quæ simul *privationem* aliaq *principia*, quæ causæ
non sunt, excludit. Unde principium isthac revolutio-
ne, 1. Non *communiter*, pro *rei initio*, seu prima rei parte,
vel termino à *quo*, undè aliquid primò moveri incipit, si-
cut in longitudine aliqua & via quacunq *curvi vel recti-*
lineæ, quispiam ubi motus inchoatur, dicitur ibi esse *prin-*
cipium respectu ejus ortus & progressionis; & ita oppo-
nitur extremo seu *termino ad quem*.

XXX.

2. *Nec 2. καὶ ἐξογήν*, pro *primo principio Causandi*, quasi
Non καὶ *natura* prius nihil sit, motiones excitans, cuiusmodi est
in quoquo genere, primus motor. Sed *principiū est natura*,
ratione supra in thesi proxima affixa, quia, quā movetur ali-
quid, aut sustinet motus & status, naturam nihil precedat
aut prius ea dici possit. Schegk lib. 2. Phys. p. 83. lit. B. Aqui-
nas, 1. Phys. text. 1. XXXI.

Præterea annexitur quod sit *causa*: ubi adolex̄ ad-
missa

missa nonnullis videtur qui accipiunt Principij *φωνής* &
causæ pro eodem; verum enim verò animadvertisendum
est voculam *άρτης*, causæ, non exterdi hic, i. Tam latif-
simè, prout recurrat cum principio; qua significatione
accipitur ab Arist. 12. Metaph. 2. text. 12. ubi privationi
nomen-causæ attribuit. Cui opinioni adstipulatur Albert.
Mag. quod innuit Per. lib. 5. de decl. def. nat. cap. 14. pag. 409.

11.
Nov. 124.
titss.

XXXII.

Neq; *causa* vox nimis contrahi hic & strictissimè ve-
nire, prout indigitat solam *efficientem*, ut lib. 3. de Anima.
cap. 5. text. 17. quo item sensu dixit Plato; Efficientem &
Causam nihil omnino differre. Sed 3. propriè & in media 3. prop.
significatione, ut complectitur omnia ac sola quatvör cau-
sarum genera hoc est, pro ut influit in esse alterius. Quo-
modo latius funditur *principium* quam *causa*, proindeq; Nec str.
nec pari passu ambulant: omnis enim *causa* est *principium*
sed non è contra. *Principium* enim est, unde aliquid in-
cipit, ut V. C. *Linea*, incipit à *puncto*, & tamen *Punctum* non.
est *causa* *lineæ*: & sic de alijs consimilibus exemplis, *causa*
enim significat efficaciam aliquam respectu effectus. Mag.
lib. 1. *Phys.* cap. 1. *Simplic.* ex *Porphyr.* lib. 1. *Phys.* t. 1.

XXXIII.

Clarum itaq; evadit hoc, quod in definitione natura,
principio superaddatur nomen *causa*, ad eliminanda
principia illa quæ *causa* min⁹ existunt, utpote *privatio*, quæ li-
cet principium sit generationis non statim sequitur quod
sit causa ejusdem coll. compl. lib. 2. *Phys.* disp. 7. de nat. q. i. l. D.

XXXIV.

Animadvertisendum interim est, *Privationem* omni-
modè à *natura* non secludi; verum certo respectu *priv-
atio* quoq; *natura* nominari quit, quatenus videli. Ad
similitudinem forma, quodammodo *forma* est, quoniam Sub-
jecti.

C. 110

Privatio
forma di-
ci potest
sed cum
impro-
prieta-
te,)

iecti affectio quædam & habilitas est ad formam introducendam: cum per privationem Subiectum quodammodo afficiatur ut denominetur quale, formamq; nanciscatur: & sic liquidò constat *privationem* suo modo dici formam, licet non per se & propriè sufficiat impro priè tamen quatenus accedit ei forma, quæ contraria est formæ introducendæ. Ita v. g. privatio formæ tauri, & aliarum specierum, est aliquo modo Natura, non per se quidem, sed quatenus actu adest in materia seu in semine, quâ materia apta est ad aliam formam recipiendam priori exulante.

XXXV.

Sic & materia vermium in caseo, quamdiu hæc obtinet formam casei, tam diu actu non; sed potestate continet formam vermium. Optimo ergò jure infertur, quod *privatio* illa formæ vermium quæ in materia apta latitat, ad suscipiendam formam verm. suo modo dicatur *natura*, quatenus forma mutationis & generationis instituendæ existit, verùm, *natura per accidens*, cum sit accidentale principium, quod saltem ~~xal'ām~~ ad rei constitutionem concurrat, & tanquam occasio materiae est adjuncta, sine qua, generatio in natura nec esse, nec fieri potest: hæc siquidem stimulat atq; exuscitat materiam ad appetendum & acquirendum alias atque alias formas physicas. Materia autem & forma sunt natura per se. Mag. lib. I. ph. c. 2. Scharf. l. I. c. 7. Arist. lib. 5. Meta cap. 22. text. 27. & lib. 10. c. 7. text. 51.

XXXVI.

Absolutâ ita contemplatione generis, consequens est, ut *Sequelæ* differentia percurramus, quæ generis accidens ad rem certain & definitam restringit, eaq; colligitur partim *officio*, quod duplex est; 1. *Causare motum*, 2. *Quietem*. Partim quibusdam naturæ conditionibus. Ab officio

xam
sup̄βε

officio depromptam differentiam, quod spectat, exprimitur ea hoc modo: Natura est *principium motus & Quietis*. Observandum autem vocabulum *motus & quietis*, hic loci non intelligi primò, vulgari, sed 2. Philosophica significatione: moveri enim, hic, nihil aliud importat quam *mutari*, & sic *motus generativus* summitur, prout *omnes mutationis species* id est, *momentaneas & temporaneas* sub se comprehendit, motum ergo localē minimē excludit, quippe qui prior, nobisq; quam sunt cæteri cognitu facilior, & communis omnibus rebus naturalibus, certissimusq; index omnis rei naturalis est, *Mag. l. 1. c. 1. colleg. complut. lib. 2. Phys. disp. 7. q. 1. Arist. 4. qb. text. 1. & 8. ph. c. 7. text. 56. per. lib. 7. ph. c. 4. p. 410. Arist. 1. l. de cælo c. 2. t. 5.*

Non
vulg.

XXXVII.

Notandum autem porrò juxta 1. ejus functionem, quod natura sit causa motus, non solum in eo ipso corpore, in quo in est. Ut motus, ignis sursum, provenit ab ipsa ignis forma & materia, ab illa activè, ab hac passivè, tanquam ab interno principio, & dicitur operatio immanens verum etiam est causa *motus transiuntis*, ut calefactio-
nis, quæ extra ignem aliud quoddam corpus calefacit.
Mag. p. 22.

XXVIII.

2.
Nat.
funct.
2. Naturæ functio est, quod *quietem* causet, hoc est illa facit ut res naturales & corruptibles non metaphorice: sed propriè *perfectionem suam* consequantur, nimirum *quietem*. Nam ideo movetur res, ut tandem quiescat, forma scilicet introducta. v. g. natura in ovo causa existit, cur pullo excluso & perfectè in lucem enato, motus deinceps desinat & res quiescat. Sed majoris dilucidationis causa, notanda venit particula *Et*, quæ medium occupat inter motum quietemq;: vim habens inferendi, quod *natura* utriq; & *motui & quieti* quidem correspondeat, non

tamen simul & conjuncte, quoniam sunt opposita :
sed per particulam disjunctivam vel, aut, seu successivè
& disjuncte, quemadmodum placet Porphyrio, Si implicitio.
Averroi, ita ut *natura* in aliquibus sit *principium motus, in*
aliquibus quietis, & ita, non *in omni re natura* utrumq; sed
alteriusum præstans, omnes enim res naturales vel tantum,
moventur vel quiescunt tantum, vel partim moventur &
quiescunt, ut ait Arist. 8. Phys. c. 3. t. 21. Per. l. 7. c. 4.
Coll. Compl. d. de n. p. 79,

XXXIX.

Neq; hoc sicco prætereundum est pede, quamlibet na-
turam, non cuiusq; motus esse principium, sed hanc eius,
illam istius, neq; omne corpus naturale, perse & sua natura
omnibus moveri motibus : sicq; per quietem, minimè de-
notari quamlibet à motu cessationem ejusq; privatio-
nem ; sed propriè quiescere, est in naturali loco manere.
Senert. loph:1.cap. 4. Exempla hujus passim occurunt, ut
Terra & alia quæ gravitatem sibi inditam agnoscunt, ubi
ad loca sua pervenerint, principium quoddani ipsis est,
per quod ibi naturaliter quiescunt, indeq; non nisi vi di-
moventur. *Coll. comp. lib. d. n. q. 1. p. 79. l. E. & p. 80. l. A. &*
B. Subsequitur deinde ad definitum cum differentia non
nihil contrabendum & limitandum, scilicet ej⁹ *in quo inest.*
Natura extra subjectum enim nunquam consistit, & pro-
pterea *hec verba discriminant naturam ab externo efficien-*
te & arte, quæ prout sic & qua tales non immanentis: sed
transseuntis operationis causæ existunt: positio tamen hu-
jus non est alterius exclusio aut negatio, videlicet. Quin-
natura etiam actionis transseuntis causa sit, quia ignis etiam res
alias calefacit, aer & aqua res alias humectant. Phil. tamen
per motum immanentem, solum naturam definire voluit,
cum hoc ipso evidentius ab arte sejungatur. Ars enim est
prin-

principium in aliud: Natura autem in eo, in quo inest.
Arist. 11. Met. 3. t. 13. Quoniam autem, multis modis inesse
aliquid dicitur, quæ æquivocatio eradicatur, observatis in
præsenti negotio his 4. acceptionibus ad id inesse, 1. aut
per se, aut 2. per accidens 3. Primario, aut 4. Secundario, &
respectu; alterius tribus tamen potissimum conditionibus
circumscribitur & limitatur natura in rebus naturalibus.

XL.

Conditio prima hæc est: *Primò inesse.* Quo signifi-
catur quod placet Græcis, immediate & non propter ali-
ud, ita ut nil sit in subjecto prius unde orientur, & pro-
pterea huic rei quasi secundariò accidentant. E. g. dormire,
vigilare, insunt quidem homini sed non primò, quia in-
sunt homini, *non qua homo*, sed propter aliud, videlicet
qua animal. Rationale autem dicimus homini *primò inesse:*
ratio enim facit, ut homo sit homo. Sic ænea vel lapidea
statua deorsum fertur, internumq; principium istius mo-
tus habet, non primo, *qua statua est*, sed secundario, & *non*
qua propter as, cui primò competit, & propter illud sta-
tuæ. Sic lectus vel truncus aliquis movetur quidem de-
orsum, verum non primò, sed propter aliud, nimirum
propter lignum vel ferrum quod inest. Vel aliter ut *lati-*
nis placet: Primò i.e. *principaliter* & *nō instrumentariè*, ita ut
sic excludantur artificiales, instrumentales causæ & acci-
dentialia. Quæ licet sint *principia motus*, ut *gravitas* & *levi-*
tas motus localis, *calor* & *frigus alterationis*, tamen *non*
sunt principia primaria, sed tantum *instrumentaria*, *princi-*
pale enim principium, est forma substantialis, quæ ad operan-
dum utitur accidentibus quasi instrumentis. Quare no-
men *naturæ*, haud convenit accidenti *qua tali*, non enim *ac-*
cidens quatenus accidens est natura, sed potius *res secundum*
naturam, ut *Arist. innuit*, 2. *Pb. cap. 1. t. 5.*

XLI.

2. Cond.
~~per se~~ Adiicitur 2. Quæ est per se, ut significetur naturam ad
essentiā illius, cui motus & quietis causa est attinere eiq; per
se primo modo in esse. Per se enim inesse dicitur qnod in-
greditur definitionem rei & substantiam compleat, ut ter-
ra per se inest hoc est quatenus est terra, deorsum moveri.
Mag. lib. I. ph. c. I. p. 23.

XLII.

Sed obijciat aliquis, in definitione bona nihil redun-
det, nihil desit. At hic una ex his particulis primò. Per se. re-
Objectio. dundat. E. est vitiosa. Minor videtur probari exinde: Nam
quod per se, convenit, primò convenit; sicut & quod primò
competit rei, non potest non per se, convenire: nam si con-
véniret per accidens, vel ratione alterius, non compete-
ret primo tali rei, sed illi cui per se essentialiter convenit.
Ergo satius erat ponere in definitione aut h̄ per se, aut h̄
primo.

XLIII.

R. 1. Gener. quod argum. laboret Elencho οὐ βέστες seu
compositionis, quoniam progreditur secundum alterutram
præmissarum hoc est assumptum, à benè divisis ad malè con-
juncta, differunt enim per se, & primò inesse, ita ut non omne
quod per se etiam primò, nec quod primò, etiam per se
insit, ut æquicruro angulo, tres duobus rectis, pari passu am-
bulantes respicere, & hoc quidē, per se; sed attendes, quod
non statim primò: verum, propter aliud quasi medium, quia
triangulū inest. vicè versa, candor in superficie aliqua, &
virtus in animo inest primò, nullo alio interveniente me-
dio: attamen non per se, siquidē nec Subiectoruſ suorum essen-
tiam perficiunt, nec in definitione ponuntur, potestq; &
candor à superficie, & virtus ab animo se jungi & realiter se-
parari. Hinc corruit quoq; prosyllogissimus, partim ex
Iopra data partim apponenda responsione.

R. 1.
Quod
viol. Fal.
comp.

R. 2.

XLIV.

¶. 2. Spec. ad prosyllogissimum, & hoc ipso, minorem syllogissimam intuendo, cum ejus sit fulcimentum (sicut ruinosum) argumentat enim *vicio petitionis* principij, dum idem probat per idem, nego itaq; antecedens & consequentiam. Probat enim, *primo*, & *per se*, convenire, esse unum & idem, tali argumento 3. Quod enim convenit alicui ratione alterius, non competit ipsi *primo*: sed illi cui *per se* convenit, primo competit etc. Ad rem itaq; dico, quod *ly*, *per se*, non asserit convenire utcumq; *per se naturae* esse principium motus; imo nec solum importat, quod natura sit intrinsece & essentialiter principium illius; sed quod conveniat illi omnino *per se*, & secundum ipsam id est non ratione alicujus *prædicati superioris*, cui primò conveniat, sed ratione sui: nam sapè alicui convenit aliquod *prædicatum essentialiter*; non tamen isto modo quē dicimus: *sicut homini convenit esse vivens sensibile radicaliter*; non tamen *hoc convenitei, quia homo*, id est à gradu rationalitatis proprio illius: sed à gradu superiori animalis. Quia er. *nat. est principium radicale*, prout *principium radicale* distinguitur à principio proximo: ideo oportuit ponere illam particulam *Primo. Coll. compl. disp. d. n. q. I. p: 81.*

XLV.

Quia verò non ut cumq; convenit illi esse principium radicale; sed ratione sui & secundum ipsam: ideo addita est illa particula *per se*, quæ quidem *conjunctione* cum priori innuit illam primitatem, quæ conceditur naturæ, esse primitatem (ut sic dicamus) omnino primam quia non utcumq; *essentialiter*; sed ex vi propriæ & ultimæ rationis habet esse principium motus. Unde sicut non est verum, quod id quod est *principium radicale*, *utcumq; motus*, debeat esse *per se* *perseitate dicta* principium illius, ut v. g. patet in *homine respectu* motus sentiendi; ita neq; est ve-

rum ut quod est per se dicta principium ejusdem motus, debeat esse principium, radicale, nam E. G. Levitati convenit secundum ipsam, esse principium motus sursum: non tamen esse principium illius radicale: quare merito ultraq[ue] particula addita est, ut eomelius denotetur naturam esse de essentia sui subjecti cui motus & quietis causa manet
Coll. comp. p. 81. l. Phys. Mag. l. 1. c. 1. p. 23.

XLVI.

*3.
Condicio* Subsequitur nunc differentiae ponderanda in ordine tertia & ultima conditio, quæ est, *non secundum accidens*. Quæ verba ponuntur à Philosopho ad seque stranda ea quæ sunt causæ motus entis alicujus minus essentialis seu accidentarij ut *Artis*, ab ijs quæ sunt causæ motus rei essentialis, ut *natura*. Signum enim ejus quod est *per se*, & ejus quod est *per accidens*, est, posse separari à se invicem vel non posse, quemadmodum, ipsemēt, *Arist.* hoc exponit.

XLVII

Sic Medic⁹ v.c. *per se*, medetur, quia mederi nequit separari à medico *qua tali*, null⁹ enim scienter & ex arte mederi novit, qui non sit qualitercūq; si non perfecte medic⁹; contingit aliquando autem quod Medicus sit sibi ipsi causa sanitatis, & sic principium sanitatis est in eo, hoc tamen est *per accidens*, non enim sanatur in quantum Medicus; sed in quantum infirmus: & ideo principium talis sanitatis, non est à natura, quæ affectat esse principium *per se*, & non *per accidens*, motus illius entis in quo est tale principium: quod non convenit *medicina*, neque alteri arti. Arte facta enim quatenus talia non habent in se principium *artefactionis*; sed quædam fiunt ab extrinseco, ut domus et alia quæ manu incidentur, quædam vero fiunt à principio intrinseco; sed per accidens, ut dictum est. Atq; hæc quidem est germana interpretatio & intelligentia earum dictiōnum, quæ absolvunt definitionem.

Nunc

XLVIII.

Nunc autem ordo exigit ut affectiones silentio haud
planè transiliant. Rectè monet Combachius d.l. ex Per
lib. 7. c. 2. Multis modis inter se differre *res naturales & arti-*
ficiales, non nulla itaq; earum discrimina & conveniētias
contemplari licet, potissimum, cum uberiori definitionis
explanationi conducat. Et quidem i. Ratione *denomina-*
tionis: quia rei artificialis denominatio *extrinseca* est, ni-
mirum ab *arte*: non enim res dicitur artificialis propter
materiam aut *formam simpliciter*, quam habet in se, sed quia
tal is forma effecta tuit ab arte. *Naturalis* a. dicitur res
intrinsecè, quoniam habet *in se* naturam, quæ est princi-
pium motus. Hanc differentiam tangit Arist. 6. metaph.
c. i. t. 1.

XLIX.

2. *Effectus artificialis* convenit cum agente suo tantum
secundum *formam extrinsecam* seu *ideam*, non autem se-
cundum esse; ut figura scanni est similis formæ, quæ est in
mente artificis, sed habet *diversum esse*, nam illa est mate-
rialis & *sensibilis*, hæc autem imaterialis & *intelligibilis*: ef-
fectus vero *naturalis*, potest convenire cum suo agente &
secundum *formam*, & secundum *totum esse*, ut homo *ge-*
nitus cum *generante*. 3. *Omnis partes & principia rei natura-*
lis, sunt à *natura*, non v. ipsum *animal*, tantum est à *natu-*
ra; sed etiam partes ejus ut *brachium & caput*; & prin-
cipia ejus, ut *materia & forma*; in reb. ve. *artificialib.* quam-
vis res ipsa, ut *statua*, dicatur esse ab arte, attamen *non o-*
mnes partes & principia ejus sunt ab *arte*; sed à *natura*;
lignum enim ex quo fit statua, est à *natura*: & hanc diffe-
rentiam ponit *Alexand.* ut refert *Simplicius*. sup. i. t. c. 1
lib. 2. *Phys.*

L.

4. *Omnis forma artificialis*, habet pro *materia & Sub-*
jecto, ens aliquod *naturale & actu completum*, quod est

cor-

Naturæ
& Artis
discrim.
I. Rat.
Den.

4.
Forma
artif. in
Sub.
Comple-
xus
est

*Forma
nat. est
in sub in
comp.*

corpus naturale ut *forma Statue*, habet pro materia æs vel lignum : at forma naturalis potest immediate produci & in *materia inesse*, quod perspicuum est in *formis elementorum*. Atq; hinc fit ut *corpus naturale sit principium corporis artificialis*, ut apud Arist. lib. 2. de anim. c. 1. 4. 3.

L I.

Hinc etiam fit ut res *artificialis*, videatur habere motum naturalem, videlicet propter formam & materiam naturalē quam in se continet, quæ est *causa alicujus motus naturalis*, sicut lectus fertur deorsum propter pondus ligni, ex quo est, ob hanc etiam causam evenire putatur, quod omnis *forma artificialis sit accidentalis*, & ut in *re naturali*, *forma sit nobilior quām materia*; in *artificiali autem ē contrario materia sit nobilior quām forma*. 5. Res *artificiales*, sunt certæ ac determinatæ secundum *formam & speciem*: at secundum productionem, sunt contingentes & incertæ, E. c. forma domus vel scamni, secundum speciem suam est determinata, sicut etiam habet determinatum usum & finem, effectio tamen domus est contingens, quia proficitur ab artifice, qui operatur ex consilio & voluntate. Res autem *naturales* utroq; modo sunt determinatae, nam & *Forma hominis*, & *materia*, & *generatio*, & *modus*, *tempus*, *locus*, atq; aliæ *circumstantiæ*, quæ *generacionem comitantur*, sunt *naturaliter definitæ*. 6. Formæ *artificiales adhaerent extrinsecus* tantummodo in *superficie*, unde *ars* dicitur operari tantum *superficietenus*, formæ *naturales intima* sunt *rebus & intrinsecè uniuntur materie*. Aver. in par. f. sup. lib. de gen. animalium.

L II.

7. Materia prima habet potestatem & inclinationem ad *formas naturales*, non vero ad *formas artificiales*. D. Thom. in 2. Phys. cap. 1. sup. t. 2. notans affectiones rerum *artificialium*.

cialium non esse naturales, quia tametsi habeant pro
materia aliquid naturale, tamen illud non est in potentia
ad hujusmodi formas, primario & per se. 8. Res naturales
habent in se *principium internum* ejus motus & status quo
ipsæ moventur, vel *activum* vel *passivum*, vel utruncq;. Res
autem artificiales, quæ tales sunt, non item. *Principium*
atq; hanc solam differentiam, ceteris omissis Arist. po-
nit in lib. 2. Phys. cap. 1. text. 2. Per. lib. 7. de n. p. 40.
Scharf. disp. 17. Met. d. Mensl. & M. p. 935. Arist. lib. 2. ph.
c. 1. 6. Ethic. 4. 12. Metaph. 3. text. 14.

LIII.

Ex allegatis & compluribus cuivis conspicuum eva-
dit, quod *Ars & natura* quoties ad opus aliquod fabrican-
dum *conspirant*, *Ars perficit naturam*, Arist. 1. Phys. cap. 8.
Text. 79. Et ita *ars* occupat *partes lucis & norme*, Natura
autem formatur dirigiturq; non eo sensu, ut alicui ansa
hoc ipso præbeatur inferendi, *Artem prestare natura*.
Quamvis enim *effecta natura*, ut vox, sonus &c. Aut cor-
poris agitatio, v.c. manuū, digitorū, pedum, ab artis præ-
scriptione modificantur, *suum esse*, nihilominus hauriunt
à natura, sic *digladiatio*, *saltatio*, & alia exercitia corporis,
ut sunt *motus*, fiunt à facultate motivâ, quæ in membris
corporū adest, quod enim quis tangat Lyram artificiose,
seu pedes hoc vel isto modo in saltando ducat, artificiose
dicitur factū, quia proximè ab arte producitur ac depen-
det, liquet ergò hinc *artem* opera naturæ tanquam instru-
mentum perficere; *Naturam vorò artem inducere ejus*, &
opera perficere instar *Dominæ* alicujus, imò *Reginæ*, quia
dum *ars* superficialiter, *hæc*, intimè in abditiōribus elabo-
randis impensis occupatur, ut quæ rebus magis necessaria,
ac potioris momenti sint, proindeq; ab optimâ paren-

D

te ma-

te magis curari debeant, Averroës in sua paraphrasi sup. lib. de
Ort. & inter. Plotin. c. 1. l. 8. Enn.

LIV.

Præmissis præmittehdis convenientiam perlustremus,
quæ sit 1. Quod utraq; Deum præsupponat, aliquid dum
efficit *Sensim*, id est certa præscriptione, ratis legibus &
gradibus, Compositè, ordinatè, saltum execranc, extre-
maq; conjungens, non ipsa per se: sed per media, quod ac-
curate confirmat. Zab. lib. d. Ord. Int. cap. 12. & sequentib.

LV.

Consentiunt 2. Quemadmodum naturale agens effe-
ctum producit sibi cognatum & simile ratione formæ, ex
qua ipsum constat; ita artifex opus effingit, intelligibili
forma, seu exemplari à se concepto, proportione respon-
dens. 3. Veluti *ars naturam*, ita natura *rursus Deum suppo-*
nit. Cernimus enim artem nihil efficere, nisi suppeditato
sibi composto physico in quo *artificiosem formam con-*
cinnet, ita *natura nihil gignit nisi præacente materiâ à*
Deo creata, in qua deinceps naturalem formam impi-
mat: & ita res *naturales & artificiales* in lucem prodeunt
per hos gradus: *Deus profert ex nihilo*: *natura ex ente poten-*
tia: *Ars ex ente perfecto*. *Deus creando*: *natura generando*:
Ars componendo & concinando. Coll. cōimb. lib. 2. Phys.
cap. 1. q. 1. Art. 1. 4.

LVI.

Consequenter ergo hinc colligitur, quod tam *Ars*
quam *natura* ab imperfectioribus ad perfectiora procedat.
Juxta internâ quoad essentialia tractationē naturæ suffici-
ant allecta. ut etiam aliquid secundum ejus *accidentia* seu
affectiones pensiculemus, nunc recta jubet ratio: quarum
1. Servanda est *actio continua*, quoniam natura nunquam
otio torpescit; sed semper aut in *generatione ipsa*, aut cor-
porum

Conven.

I.

2.
Congru.

3.

Affectio-
nes.
I. Act.
cont.

porum editorum operationibus occupatur. 2. *Agit natura necessariò necessitate causa* in libertate carentibus, Sic v. c. ignis præsente materia cōbustibili, non potest non urere, & ita necessariò comburit, positis enim omnibus requisitis ad agendum, necessarijs, non potest non operari, si verò illa defuerint, planè cessabit actio, qua de re Dn. D. Jac. Mart. lib. 1. exerc. Met. exerc. 3. theor. 8. exer. 5. theor.

6.

LVII.

3. Quoad perfectiones essentiales, producit id quod optimum seu perfectissimum : intelliges a. optimum *intra ejus cancellos & in suo genere* quoad fieri potest : quomodo v. g. natura Leonis efficit perfectum leonem. 4. interdum non adeò larga, nimirum in præstantioribus deprehenditur, sed parcè ibi agit, ne viliori sed majori pretio, admiratione & momento condigna censeantur : quare parca si non parcissima est in lapidibus producendis prætiosis, gemmis auroq; etc. in necessarijs nihilominus haud deficit, Arist. lib. 2. de part. ani. c. 7.

LVIII.

5. Agit propter certum ac destinatum sibi finem, & sic nihil frustra suscipit, quod asserit, Arist. lib. 1. de cæ. c. 4. θεὸς καὶ ἡ φύσις ὁδεῖ μάθη μέσον. Vid. lib. 2. d. cæ. cap. 8. 1.

45.

LIX.

6. In genere rerum naturalium *infinitatem* respuit naturæ ordo quoniam limitatè & determinatè agere, gaudet sibi pro certa alicuius inducenda forma, quam intendit. Et hac ratione 7. evincitur *naturam ad unum oppositorum determinatam esse*, intellige i. eam ut voluntati ac libertati opponitur. 2. nō Determinari ad unum, lic dici respectu modi producendi, sic ferrum non natat, sed deorsum fertur, Arist. lib. 9. M. c. 2.

2. *Agit necess.*

3.

4.

5.

6.

Abbott,

infin.

7.

Sed de affectionibus hæc sufficiant. Nunc verò accessum

sum

LX.

ad divisionem faciamus. Et dividitur vulgo in materiam & formam, hoc est in principium Activum & Passivum: Natura quippe & de formâ & de materiâ dicitur, non tamen univocè & æqualiter, sed analogicè i.e. secundum prius & posterius, de formâ quidem primariò, de Materiâ a. secundariò & propter formam. unde illa magis quam hæc natura esse statuitur à Phil. l. 2. Ph. I. t. 13. z. ab. & Merc. in dissc. tom. 2.

LXI.

Principi-
um Acti-
vum
quid?

Principium activum est à quo efficitur mot⁹ aut aliud, estq; nihil aliud quam Forma quaten⁹ est forma: quia ejus est agere & mouere. à forma enim provenit omnis actio. Arist. l. 1. d. gen. & cor. c. 7. text. ss.

LXII.

Passivum
quid?

Passivum principium a. est illud, quod reb. naturalibus certas quasdam inclinationes seu aptitudines ad hos vel istos status motus recipiendos & sustinendos confert, estq; hoc principium passivum Materia, ideoq; non solam Formam, sed materiam quoq; Naturam vocat, Arist. lib. 2. Phys. cap. 9. t. 7. Non quasi duæ propterea statuantur Naturæ, re & ratione seu actu separatae & distinctæ in corpore, si considerentur in sensu composito, sed materia idem est potentia quod actu forma: sic circa Naturam potentiam, per materiam exprimus, eam vero quæ actu est per formam. Sic v.g. Ferrum rude, potestate est clavis, Calcar, paxillus &c. quando a. iam actu est clavis unicus tantum est, qui prius potentia fuit jam actu est. Vide zabar. c. 7. lib. de Nat. & s. met. c. 1. Text. 5.

LXIII.

Diss. int.,
potent,

Quando autem Materia sub nomine principij passivi ventilanda occurrit, non absolute & secundum potentiam universalem, sed respectivè hoc intelligendum est, quatenus videlicet determinata est ad hunc vel illum motum suscipiendum secundum potentiam particularē: Per se enim

nim quatenus consideratur libera est, & aequa apta ad omnes etiam contrarios motus excipiendo. Zab. fol. 22a.
Mag. lib. 1. d. n. c. 1.

LXIV.

Absoluta sic theoriam Naturam, oppido constat, Quid. Quanam & Qualis sit res illa, restaret quidem nunc, non nihil perspicere de conflato ex ea, hoc est de Naturali, quid sit, & quid secundum naturam: verum enim verò, cum ex superioribus sat innotuit utpote ex thesi, 16. & 17. Naturale esse id, quod formam & materiam habet substantialiem, tanquam partes sui essentiales, cuiusmodi sunt omnes ac sola substantialia corporales. Quā descriptione, clarum est, ea, non esse naturalia rigorosè loquendo, i. Quæ huiusmodi substantialis formæ expertes sunt, ut Materia prima, quæ formam qualemcumq; in se habere videtur, quatenus præsupponitur & annumeratur reb. Physicis, non verò tanquam partem sui essentialium, cum physicè discurrendo, planè sit simplex & incompositum quid, quantumvis cum formâ conjuncta tertium quoddam constituat, cuius illicò pars existit. Neq; 2. Accidentia, accidentales nimirum dispositiones, seu motus rebus naturalibus convenientes, quæ dicuntur potius esse secundum naturam, quam veræ naturæ, sc. E. c. Aqua secundum naturam humiditas maximè sensibilis, frigiditas, gravitas, motus deorsum etc. verum, ne crambem bis coctam apponere videamus, de cæteris consulantur theses. 21. 22. 23. etc: De amplâ, ac spinosa hac materiâ, habita ratione boni ordinis doctrinæ, plura agglomerare supersedeo & vela contraho, ne in vasto hoc Naturæ pelago metam navigationis nostræ, segnitie transire arguamus, properante carinâ, portum à tempestatum injuriâ navim vindican. respicimus, imò & amplectimur..

Εὐλογητὸς ὁ Θεός καὶ ματήρ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὁ πεντετελεῖς ἡμῶν ἦτορ, νῦν καὶ εἰς τέσσαράννυτον τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

Ovidius Epist. 7.

Non bene cœlestes impia dextra colit.

Elaboratio extemporalis.

A Pietate tuum, JOANNES, nomen habebis:
JOANNES solet ut sâpe notare pium.
Diceris haud tantum, sed & es quoq; jure Johannes,
Diceris ipse pius, non nec es ipse pius.
Insuper es doctus, tua dissertatio signat,
Indicium mentis quæ sapientis erit.
Esse pius sapiens &, mi, perge, JOANNES:
Et sapiens pius & præmia magna feret.
Noster erat re Johannes Rex, nominis illi
GUSTAVI Regis nobile nomen erat:
Sicut & hic noster princeps GUSTAVUS ADOLPHUS
Adomitis MAGNI nomen adeptus agris:
Quis GUSTAVO sic nomen prohibebit habere,
A' pietate PII, nominis omen habet.
Salvus sit Rex GUSTAVUS pius ergo, vocetur
GUSTAVUS pius à me quoq; semper ita.
Illo præcipue fatis super athera rapto,
Vîctor ut in bello pro pietate cadit.

LAVRENTIVS OLAI WALLIUS NERICIENSIS,
viro Venerabili & præstantissimo, Dns. JOANNI CAM-
panio, Stockholmensi, amico dilecto, pro Philosophica Ma-
gistrali laurea obtinenda publicè & ad bonorū expectationem,
eleganter de Natura disputanti, officiosè gratulatur, & ex no-
mine Johannis desideratissimi Regis, divi GUSTAVI MA-
GNI & PII, memoriam omnium maximè gloriam amanter reli-
quit Upsalæ 25. Septembris Anno 1635.

A L I U D.

Naturæ exquiris vires peramande Iohannes?
Digna Magisterij titulo res est, & honore!
Emicat illa novo, sic te poliente, colore
Illiis indultu tu fulgens, auguror inde
Ampla triumphali captabis præmia dextrâ.

Amicè scripsit.

S U E N O J O N A E westrogothus
Lingvar. Orient.P. or-
dinarius.

A L I V D, E I D E M.

Sicut Apis florum succus sibi dulcia mella,
Sedula stipat agè, Sedulitate suâ;
Nunc age Naturas apibus has ipse JEHOVAH
Indidit, ut nebris mellifcentq; benè:
Sic CAMPANI hortos cultor studiose virentes:
Musarum ingressus, dexteritate tuâ.
Evâx indè satis doctrinæ ex floribus hausti,
In medium plenus nectare, odore, prodi.
Dulcia mella dedit tibi flos næ Thejologia
Imbuit ambrosiò te Sophia alma suo.
Huc te Pierides puerum traxere suisq;
Mater ut infantem lacte aluere cibis:
Ipse sacros ultrò latices stillavit Apollo,
Et tua Pimpleis ora rigavit aquis.

Hic tibi testatur Pallas adorea virtus
Munera donabit, qua tibi pro merito.
Hic tibi testatur nunc Dissertatio Docto-
Naturæ vires expedit illa probè.

NATURAMq; notasq; notanter Numine nixus;
Naturæ dotes indicat egregias.

Hic tibi testatur doctus Discursus & Eccè,
Suadaq; blandisona, que fluit ore tuo.

Eja agè deposito dextreg; specimine mentis,
Plures hoc dicent, planisibus euge tibi.

Macte (tibi dico) justo perdocte JOHANNES
Hocce Labore pio: quem Deus Altitonans

Natura Sator, Moderator isipse secundet,
Auxilium præstet, pro bonitate suâ.

Quò favor in Musis existat & ardor in artes
Gliccat, & in mores astius amorq; probos.

Ergonè propediem CAMPANI ritè capesses
Jura Magisterij: Pol decus hæc tibi sint,

Auguror. Et Lector tecum de pectore toto, &
Gratulor; & precor ut, det tibi plura Deus.

Literatissimo atq; Humanissimo juveni-viro,

Dn. JOHANNI J. CAMPANIO S. Th.
Studioſo, nec non almæ Philosophiæ Candidato optimè
merito De Natura, pro summo in Philoſophia gradu so-
lenniter consequendo, egregiè disputanti, amico ac fa-
miliari ſuo indubitato, ideoq; ſincere dilecto, ita

Moris Amoris &
honoris Ergo

L. M. Gratulatus est

STEPHANUS L. Muræus.

